

בלי להזכיר את ענין ההסרה?! אלא, שדת המלך שלא נחתמה בטבעת המלך - לא היה לה תוקף כלל. וכדי שהמן יהיה בטוח שהמלך לא ישנה דעתו [שהרי הפכפך היה], הסיר את טבעתו ונתנה להמן. לא רק כדי לחתום על הגזירה, אלא שגם יחזיקנה בידו, ועי"כ א"א לשנות הדת ללא רצונו של המן. ומזה נחרדו ישראל, דקודם לכן חשבו, שאולי המלך ישנה דעתו. אבל כששמעו שהסיר המלך טבעתו ונתנה להמן, וא"א לשנות ללא הסכמתו, חרדו ועשו תשובה. ושפיר אמרו: "גדולה הסרת טבעת וכו"

פרשת כי תשא - פורים - הדרך לזנק גבוה

1. אסתר פרק ז פסוק ב - י

(ב) ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשחה ה'ין מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש: (ג) ותען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיניך המלך ואם על המלך טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתתי: ... (ט) ויאמר חרבונה אחד מן הסריסים לפני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך עמד בבית המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך תלהו עליו: (י) ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי ונחמת המלך שקכה: פ... (א) ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את בית המן צרר היהודיים היהודים ומרדכי בא לפני המלך כי הגידה אסתר מה הוא לה: (ב) ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי ותשם אסתר את מרדכי על בית המן: פ (ג) ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפני רגליו ותבך ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים: (ד) וישט המלך לאסתר את שרבט הזהב ותקם אסתר ותעמד לפני המלך: (ה) ותאמר אם על המלך טוב ואם מצאתי חן לפני וקשר הדבר לפני המלך וטובה אני בעיניו יכתב להשיב את הספרים מחשבת המן בן המדתא האגגי אשר כתב לאבד את היהודים אשר בכל מדינות המלך: (ו) כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי: (ז) ויאמר המלך אחשורוש לאסתר המלכה וזמרדכי היהודי הנה בית המן נתתי לאסתר ואתו תלו על העץ על אשר שלח ידו ביהודיים ביהודים: (ח) ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב:

2. מלבי"ם אסתר פרק ח פסוק ח

(ח) הנה בית המן, ואתם כתבו. הנה המלך לא הסכים לעצתה להשיב את הספרים החתומים בחזרה, כי כתב אשר נכתב בשם המלך אין להשיב, אולם יעץ להם עצה נכונה בהשכל ודעת, שישארו הספרים הראשונים ביד השרים, ובכל זאת יבטח לבם מכל נזק. והנה היה בענין זה שתי עצות: (א) כי בכתבים הראשונים היה כתוב להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, ובזה יש לבאר מלת היהודים לנושא המאמר להשמיד להרוג ולאבד את כל, ומי יהיה המשמיד, היהודים, הם יהיו המשמידים. ובזה חסר הפעול. כי לא פורש באגרת הראשונים את מי ישמידו, וזאת יבארו האגרות האחרונות, שהוסיף בהם מלת עם ומדינה הצרים אותם להשמיד להרוג את כל חיל עם ומדינה הצרים, ומי ישמיד, היהודים ישמידו את כל חיל עם ומדינה, ומעתה האגרות האחרונות לא ישיבו ויבטלו את הראשונות רק יבארו אותם, וכל שהכתב השני אינו מגרע מן הראשון רק מוסיף בו דברים לבארו אין זה נקרא שמישיב דברי המלך, וזאת כונה אסתר בעצת המלך, ועז"א ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם, ר"ל על מות היהודים תוכלו לכתוב הבאור כטוב בעיניכם, לבארו שהיהודים יהיו המשמידים לא הנשמדים:

3. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד א

ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא: גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירו למוטב, ואילו הסרת הטבעת החזירן למוטב.

4. חברותא - הערות מסכת מגילה דף יד עמוד א

יש לבאר, אמאי נקט "גדולה הסרת טבעת", ולא נקט סתם: "גזירת המלך"? ומבאר היערות דבש [ח"א דרוש י"ז], דלכאורה קשה, אמאי נקט קרא: "ויסר המלך את טבעתו וגו' ויתנה להמן", הול"ל בקיצור: "ויתן המלך את טבעתו להמן",

5. חכמה ומוסר חלק א סימן כז

למדנו מזה: כי החכם היותר גדול בחכמה, כמו שהי' ישראל בזמן הנביאים, עכ"ז לא תעשה עליו רושם כ"כ החכמה בשכל לבד, כמו שעשה הדבר בחוש בימי מרדכי ואסתר, וא"כ כיון שהכרת החוש חזקה כ"כ, צריך האדם לקרב שכר ועונש כל מאי דאפשר לחוש, דהיינו לצייר יסורין, כאילו הם באים ממש עליו ח"ו, ולהתבונן היטב כמה קשה לסבול, וכענין שנאמר "טוב ללכת אל בית אבל כו' והחי יתן אל לבו" פי', יצייר בלבבו אז ענין המיתה על עצמו ולא על פלוני, וכענין שאז"ל "זכיר לו יום המיתה" מאי "לו"? מותר הוא! אבל דבר גדול כונו בזה לבאר כי האדם החושב על מיתה סתם, הרי זה כאלו חושב על מיתת פלוני, ולא הוא, ולכן אמרו "זכיר לו יום המיתה", פי', יזכיר לו לעצמו ציור יום המות, וכן בכל מיני יסורין יצייר לעצמו כמה יסבול העובר על ד"ת, וזה יועיל הרבה להזהר מכל חטא; וזהו שאז"ל "גדולה הסרת טבעת", פי', ללמוד לנו החוב לקרב כל העונשים לחוש

6. דעת חכמה ומוסר חלק א מאמר קנו

וזהו שאמרו חז"ל (מגילה יד א) "גדולה הסרת טבעת ממ"ח נביאים", בדפורים קיימו ברצון מה שקבלו כבר (שבת פח א), היינו שבקבלת התורה הי' עדין בחינת אונס, שלא הי' שם עוד בחינת התיקון הגמור מצד הגוף, שהגוף עצמו יכיר בתורה ומצות, ז"א שבבחינת קבלת התורה לא הי' עדין הגוף בשלמותו. בחינת פורים הרי היא בחינת לע"ל, דהיינו תיקון גמור של הגוף, שהגוף עצמו הכיר בתורה ומצות שהם טובים ומועילים לו, וזהו "הדר קבלוה". וזהו שאמרו גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ה נביאים, דבהסרת טבעת באו לידי בחינה של תיקון הגוף, שהגוף עצמו הכיר בתורה"ק שהיא הנה כל הצלחתו, דהגוף בא לידי בחינה של "צמאה לך נפשי"

7. שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק ט - י

(ט) ויִרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיֶגּוּ אוֹתָם חַיִּים עַל הַיָּם כֹּל סוֹס רֶכֶב פָּרְעֹה וּפָרָשָׁיו וַחֲיִלוֹ עַל פִּי הַחִירִית לִפְנֵי בַעַל צֶפֶן: (י) וּפְרַעֲהַ הַקְּרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וַהֲנֶה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה':
צרו המור

ורז"ל אמרו ופרעה הקריב. הקריב את ישראל לאביהם שבשמים יותר מכל דברי משה. וכמו שאמרו גדולה הסרת טבעת אחשורוש וכו'. ולכן ויצעקו בני ישראל אל ה'.

8. שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק טו

(טו) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מֶה תַּצְעֵק אֵלַי דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם: (טז) וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם: (יז) וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם:

(טו) למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה. דבר אחר מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך

כמה מילים, החלק השני בפסוק הוא די ברור, "ואם אין - מחני נא מספרך אשר כתבת". אך החלק הראשון "ועתה אם תשא חטאתם מה אז? בפסוק לא כתוב מה יקרה אילו ה' ישא (יסלח ויכפר) לבני ישראל. רש"י על אתר מצוין שזהו מקרא מקוצר, כאילו משה אומר להקב"ה "אם תשא חטאתם מוטב, איני אומר לך מחני". אך מדייק הר"ר לוי'ק: לולי רש"י נראה מן הפסוק כביכול שמשה אומר להקב"ה כך: גם "אם תשא חטאתם ו - גם - אם אין - בין כך ובין כך - מחני נא מספרך אשר כתבת". מאי האי? למה ומדוע? אלא אומר ר' לוי'ק: משה טען לפני ה' "זכור אשר נשבעת לאברהם ליצחק יעקב... ארבה את זרעכם..." וכיצד אתה מבקש כרגע להשמיד את עם ישראל - "הניחה לי ואכלה אותם כרגע"? ענה הקב"ה למשה: "הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול". על זה ענה משה להקב"ה: משמע כל עוד אני קיים יש בידך תירוץ להשמיד את עם ישראל. ובכן, "מחני נא". גם אם תסלח להם וגם אם לא, אותי תמחוק מהסיפור, אני לא קיים. עכשיו אתה מחוייב לשבועה לאברהם ליצחק ויעקב.

לעבוד בשני מישורים

17. אסתר פרק ב פסוק י

(י) לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד:
רש"י

(י) אשר לא תגיד - כדי שיאמרו שהיא ממשפחה בזויה וישלחוה שאם ידעו שהיא ממשפחת שאול המלך היו מחזיקים בה:

18. אסתר פרק ב פסוק יא

(יא) ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה:
רש"י

(יא) ומה יעשה בה - זה אחד משני צדיקים שניתן להם רמז ישועה דוד ומרדכי דוד שנאמר (שמואל א יז) גם את הארי גם הדוב הכה עבדך אמר לא בא לידי דבר זה אלא לסמוך עליו להלחם עם זה וכן מרדכי אמר לא אירע לצדקת זו שתלקח למשכב ערל אלא שעתידה לקום להושיע לישראל לפיכך היה מחזר לדעת מה יהא בסופה:

19. רש"י בראשית (פרשת וישלח) פרק לב פסוק ט

התקין עצמו לשלשה דברים לדורון, לתפלה ולמלחמה. לדורון להלן (פסוק כב) ותעבור המנחה על פניו. לתפלה (פסוק י) אלהי אבי אברהם. למלחמה והיה המנחה הנשאר לפליטה:

20. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ה עמוד ב

רבי חייא בר אבא חלש, על לגביה רבי יוחנן. אמר ליה: חביבין עליך יסורין? אמר ליה: לא הן ולא שכן. אמר ליה: הב לי ידך! יהב ליה ידיה ואוקמיה.

21. מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת ברכות דף ה עמוד ב

חביבין עליך יסורין כו'. אשכחן בכמה דוכתין שהצדיקים היו מקבלים עליהם היסורין באהבה כהך עובדא דראב"ש בפרק הפועלים והיינו היכא דליכא ביטול תורה דהיו יסורין של אהבה כדאמר לעיל אבל כל הנהו עובדי דהכא משמע דהוון חלישי כ"כ שהיה ביסורים שלהם ביטול תורה כדאמר דהיו צריכים להקים אותן ולכך קאמרי דלא הן ולא שכן וק"ל:

22. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד ב

אמר רב יוסף: גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות. דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה ולבסוף בתר חמשה. מעיקרא כתיב אשר באו עם זרבבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן, ולבסוף כתיב הבאים עם זרבבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן.

9. בראשית (פרשת וישלח) פרק לב פסוק כה - כט

(כה) וינתר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר: (כט) ויאמר לא יעקב ואמר עוד שמך פי אם ישאל פי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל:
רש"י

לא יעקב - לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה וברמיה כי אם בשררה ובגלוי פנים, וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף את שמך

10. דעת חכמה ומוסר חלק ב מאמר מב

"מעשה אבות סימן לבנים", (רמב"ן בראשית יב, ו) השם ישראל מכוון על ימות המשיח (עיין ספורנו שם לב, כט), בימות המשיח הלא יהיה ביטול הרע, - כמש"כ הרמב"ן על "ומל ה' אל' את לבבך" (דברים ל, ו), - ומהו ביטול הרע? - לא כמו שסוברים כי הרע יהיה בטל מן העולם, אלא שהרע עצמו יסכים על הטוב, הטוב יעבור דרך הרע, ומצב זה הוא בשררה וגילוי פנים.

11. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נב עמוד א

כדרש רבי יהודה: לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין, והללו בוכין. צדיקים בוכין (שמכירים בצערם שהיה להם, לכבוש הרשע הזה בחייהם.) ואומרים: היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה!

12. מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת סוכה דף נב עמוד א

פרש"י בוכים כו' והוא דחוק שיהיו בוכין על צערן שכבר עבר בעוה"ז והיה אפשר לפרש דבוכים מתוך שמחה שהיו יכולין לסבול הר כזה

תפילת משה לאחר חטא העגל

13. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק ט - י

(ט) ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא: (י) ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול:
רש"י

(י) הניחה לי - עדיין לא שמענו, שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי, אלא כאן פתח לו פתח והודיעו, שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם לא יכלם:

14. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק יא

(יא) ויחל משה את פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בלחם גדול וביד חזקה:

15. שמות (פרשת כי תשא) פרק לב פסוק לב

(לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת:
רש"י

(לב) ועתה אם תשא חטאתם - הרי טוב, איני אומר לך מחני. ואם אין, מחני, וזה מקרא קצר, וכן הרבה:

16. הרב מנחם ישראלי

ונסיים בביאור מרתק של הר"ר לוי יצחק שניאורסון, אביו של הרבי מליובאוויטש, (הנודע בכינוי ר' לוי'ק) ומזה נבין עוד יותר עד היכן מגיעה אהבתו ומסירותו של משה רבינו למען עם ישראל (ומזה גם נבין מיהו ר' לוי'ק - הבאר הגדול ממנו שאב הרבי מליובאוויטש את אהבתו הגדולה לכלל ישראל): כאשר מתבוננים בפסוק "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" לכאורה חסר

23. ט"ז יורה דעה סימן רנא ס"ק ו

דודאי אין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש אלא דהתם אומר דיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידו הצלת נפשות ממי שבא לידו הצלת נפשות ועל ידי כך צריך לבטל תלמוד תורה ולעסוק בהצלת נפש ויליף לה ממרדכי בלשן שתחילה שלא בא לידו עסק של הצלת נפשות היה חשוב בעיני חכמים יותר ממה שאחר כך בא לידו המצוה של הצלת נפשות והוצרך לבטל תורה כדאי' שם שלא מנאו אותו חכמים כמו תחלה

סיכום:

אחשוורוש לא מבטל את הכתבים הראשונים אלא מתיר ליהודים לעמוד על נפשם להשמיד להרוג ולאבד. אנו לומדים מכאן לימוד גדול. כאשר הזדמן לפתחינו קושי, ניתן לנסות לברוח ממנו, לנסות להעלים אותו, אך יש דרך נוספת והיא להתמודד איתו. התמודדות עם הקושי תמיד תגרום לכך שנהיה גדולים וחזקים יותר. אנו לא צריכים לחפש קשיים, אם בקלות ניתן להסיר את הקושי גם זה בסדר, אך כשנדרש מאתנו להתמודד נבין שלפתחינו הגיעה הזדמנות להיות אנשים גולים וטובים יותר. פורים שמח ושבת שלום

